

طرحنامه کرسی ترویجی

۱. عنوان کرسی:

عنوان فارسی: عوامل مؤثر در ارتقای اقتصاد دفاع و تأثیر آن در تأمین امنیت ملی با تأکید بر منظومه فکری مقام معظم رهبری (مد ظله العالی)

عنوان انگلیسی: Factors affecting the promotion of the defense economy and its impact on ensuring national security With an emphasis on the Supreme Leader's intellectual system

عنوان عربی: العوامل المؤثرة في تعزيز الاقتصاد الدفاعي وأثرها في تحقيق الأمن القومي مع التركيز على المنظومة الفكرية لمقام الإمام السيد علي الخامنئي (مد ظله العالی)

۲. خلاصه طرحنامه: (حداقل ۱۰۰۰ و حداکثر ۲۵۰۰ کلمه):

الف. شرح موضوع: موضوع کرسی ترویجی بطور دقیق و علمی شرح داده شود. در جهانی که به طور مداوم درگیری و خشونت وجود دارد، مطالعه مثبت امنیت و دفاع ملی به عنوان یک رشته منسجم در اقتصاد به سرعت توسعه یافته است. بخشی از علت این روند اثرات انقلابی جهانی شدن و چالش های جدید آن بر امنیت و ثبات جهانی است. چالش های امنیتی اکنون از منابع جدید ناشی می شوند. آنها خطرات جدیدی را تهدید می کنند و ابزارها و مفاهیم جدیدی می طلبند. بنابراین، میدان بازی برای اقتصاد دفاع به شدت افزایش یافته است (۲: McGuire, ۲۰۰۷). امنیت ملی نیز به عوامل زیادی بستگی دارد که متفکران به آن ها پرداخته اند. با این وجود، امنیت ملی به عوامل اقتصادی نیز بستگی دارد که تفاسیر و تعاریف مختلفی دارند. بیشتر محققان و نویسندگانی که بر اهمیت عوامل اقتصادی تأکید می کنند، بر خلاف نیروهای نظامی، به قدرت اقتصادی کشور اشاره می کنند (۱: Hitch and McKean, ۱۹۶۰). رابطه بین قدرت اقتصادی و دفاع ملی یک رابطه پیچیده و پویا است که ملاحظات اقتصادی و امنیتی نقش مهمی در آن ایفا می کنند. یک اقتصاد قوی می تواند منابع و قابلیت های مورد نیاز کشور را برای دفاع از خود و پاسخ به بحران ها فراهم کند، اما نگرانی های امنیت ملی نیز می تواند بر عملکرد اقتصادی تأثیر بسزایی داشته باشد. عوامل ارتقای اقتصاد دفاع به دلیل اهمیت و تأثیرگذاری بالا در تحکیم بنیان حکومت ها و جوامع، همواره مورد نظر اندیشمندان و حاکمان آن جوامع بوده است. اهمیت این مسئله در کشور ایران از آن جهت که تحت تحریم های بی سابقه ای قرار گرفته بالاتر می باشد. با توجه به وضعیت چالش زای کنونی جهان و منطقه، جمهوری اسلامی ایران با در نظر گرفتن مقدرات و محذورات داخلی و بین المللی، باید با اتخاذ تدابیر مناسب در راستای کسب قدرت برتر دفاعی گام بردارد. در این راستا، یکی از مهمترین موضوعات پیش رو، توجه به فرمایشات رهبر معظم انقلاب اسلامی در خصوص مبانی اقتصاد دفاع است که به مثابه چراغ راه آینده، ترسیم گر توسعه کشور خواهد بود. به گونه ای که با بهره گیری دستگاه های مختلف کشور از نتایج این پژوهش، بتوان قدم کوتاهی در مسیر تأمین منافع ملی و اعتلای نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران برداشت.

ب. **سوابق دانشی:** تاریخچه موضوع و سوابق نظری و دانشی موجود در این زمینه چیست و جایگاه موضوع حاضر کجاست؟ علی رغم آثار پژوهشی قابل قبولی که در زمینه اقتصاد و مؤلفه‌های مربوط به دفاع به نگارش درآمده است، اما تحقیقات در تجزیه و تحلیل مفهوم اقتصاد دفاع، از یک طرف بر بعد نظامی آن تأکید کرده‌اند و از طرف دیگر، بر اساس منظومه فکری مقام معظم رهبری، عوامل ارتقای اقتصاد دفاع احصا نشده است. سایر پژوهش‌ها نیز مفاهیمی غیر از مفهوم اقتصاد دفاع را که شباهت لغوی داشته را مورد بررسی قرار داده‌اند. اما پژوهش حاضر تلاش کرده است تا با توجه به ادبیات، این داعیه را داشته باشد که مفهوم اقتصاد دفاع تک بعدی نیست و از نوعی تعین مرکب برخوردار است. به بیان دیگر، در شکل‌گیری و تحلیل اقتصاد دفاع، می‌بایست ابعاد چندگانه و دلایل متعددی را در شمولیت این مفهوم قرار داد. پیرو این موضوع، تلاش می‌شود تا عوامل ارتقای اقتصاد دفاع را در منظومه فکری مقام معظم رهبری مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. موضوعی که در تحقیقات پیش‌گفته در نظر گرفته نشده‌اند یا به طور همزمان مورد کنکاش واقع نگردیده است.

ج. **موارد نوآوری:** ضمن بیان دانش موجود، نوآوری طرح‌نامه بطور واضح و روشن تعیین شود. مطالعات و تحقیقات بسیاری در زمینه اقتصاد دفاع صورت گرفته، اما اغلب این موارد از سوی اندیشمندان خارجی انجام شده است. و آثار کمتری به موضوع اقتصاد دفاع به خصوص در ارتباط با عوامل و شاخص‌های ارتقای آن در ایران، پرداخته شده است. به ویژه آنکه، چنانچه بررسی این عوامل در یک حکومت دینی را در اندیشه مقام معظم رهبری مورد واکاوی قرار دهیم، می‌توان ادعا کرد که تا به امروز؛ هیچ اثری پیرامون تحلیل و بررسی «عوامل و شاخص‌های ارتقای اقتصاد دفاع در نظام دینی» و در منظومه فکری آیت الله خامنه‌ای پرداخته نشده است.

به همین سبب، بررسی عوامل ارتقاء و تقویت اقتصاد دفاع از اهمیت بالایی در نظام جمهوری اسلامی ایران برخوردار است؛ چرا که با شناخت و معرفت نسبت به این عوامل از یک طرف و کاربست و تلاش در جهت اثبات آنها از طرف دیگر، پایه‌های اصلی نظام دینی مستحکم‌تر خواهد شد.

در این پژوهش با استفاده از تکنیک تحلیل شبکه مضامین، تعداد ۳۵۱ داده‌ی متن اصلی بیانات حضرت آیت الله خامنه‌ای در اطراف کلیدواژه "اقتصاد دفاع" مورد مطالعه، تجزیه، تحلیل و بازآرایی دقیق قرار گرفت و در انتها ۴ مضمون مرکزی و فراگیر عوامل ارتقای اقتصاد دفاع در منظومه فکری آیت الله خامنه‌ای به دست آمد.

۱. افزایش قدرت نظامی، باعث تأمین امنیت جمهوری اسلامی ایران به مثابه بالاترین ارزش انسانی و الهی است

۲. تاب‌آوری اقتصادی، از ویژگی‌های جهادی و اسلامی ایران در برابر تحریم‌های اقتصادی دشمنان است

۳. اقتصاد دانش‌بنیان با حمایت مسئولان، باعث تقویت اقتصاد دفاع کشور می‌شود

۴. تسهیل‌گری دولت در بخش خصوصی و زمینه‌سازی برای مشارکت مردم، باعث تقویت اقتصاد ملی می‌شود

نوآوری و راهکارها: آنچه که از تحلیل مضامین فوق به دست می‌آید این است که در ارتقاء و تقویت اقتصاد دفاع، توجه به چند مسئله از تدابیر و عوامل مهم به شمار می‌آید؛

نخست: پر آشوب تر شدن وضعیت در ساختار منطقه‌ای غرب آسیا، موجب می‌شود تا ایران به‌عنوان یک «بازیگر خردمند»، برپایه‌ی بی‌اعتمادی به سایر کشورها، اعم از منطقه‌ای یا فرامنطقه‌ای، درصدد تأمین امنیت ملی خود از طریق حفظ و افزایش قدرت نسبی‌اش باشد. از اینرو تقویت صنایع دفاعی و تهاجمی به عنوان عامل بازدارندگی در مقابل مطامع و زورگویی‌های کشورهای غربی و در رأس آن آمریکا عمل می‌کند. چرا که این موضوع، باعث افزایش اقتدار و قدرت کشور و به مثابه سپر امنیتی کشور عمل می‌کند و دست اندرکاران قدرت نظامی، مطابق آموزه‌های دینی از بالاترین قرب الهی برخوردار می‌گردند.

دوم: با تشدید تحریم‌های اقتصادی علیه جمهوری اسلامی ایران در دو دهه اخیر، علیرغم اثرات منفی آن، آنچه که توانسته این هجمه‌ها را دفع کند و موجب حیرت جهانیان گردد، تاب‌آوری اقتصادی منبعث از روحیه جهادی و اسلامی اقشار مختلف جامعه بوده است که ایران را در مسیر موفقیت قرار داده است. توانمندسازی اقتصاد ملی در مقابل تغییرات، مخاطرات و تهدیدهای داخلی و خارجی که بر سر راه پیشرفت و دستیابی به اهداف چشم‌انداز کشور قرار می‌گیرد، همان مفهوم اقتصاد دفاع و تاب‌آوری اقتصادی است.

سوم: با ظهور الگوهای اقتصاد دانش بنیان و دفاع دانش بنیان از نیمه دوم قرن بیستم، اقتصاد دانش بنیان در همه‌ی عرصه‌های اقتصاد اعم از تجهیزات نظامی، خودکفایی در محصولات استراتژیک تأثیرگذار بوده و به عرصه‌ای برای تقویت اقتصاد دفاع کشور تعیین می‌یابد.

چهارم: قدرت‌سازی مردمی و استفاده از پتانسیل مردم در حل مشکلات اقتصادی بسیار حائز اهمیت است و باید از ظرفیت‌های نیروی انسانی خلاق، جوانان پر انگیزه، نخبگان و صاحبان فکرهای نو در راستای پیشبرد اهداف جمهوری اسلامی ایران استفاده کرد.

د. فرایند: فرایندی که در آن فرضیه/ایده/مدل/نظریه حاصل شده است، بطور دقیق شرح داده شود.

از آنجا که پژوهش حاضر، به دنبال توصیف و اکتشاف عوامل ارتقای اقتصاد دفاع در نظام دینی براساس منظومه فکری آیت الله خامنه‌ای می‌باشد، پژوهشی توصیفی-اکتشافی و دارای هدفی کاربردی است. علاوه بر این هدف دارای جنبه بنیادی نیز می‌باشد که از آن به عنوان تحقیقات مبانی یا پایه‌ای یاد می‌شود، چرا که در جستجوی کشف حقایق و واقعیت‌ها و شناخت مفاهیم مرتبط با اقتصاد دفاع بوده که مرزهای دانش عمومی بشر را توسعه می‌دهد، قوانین علمی را کشف نموده و به تبیین ویژگی‌ها و صفات آن می‌پردازد. با این حال از حیث روش تحلیل داده‌ها، پژوهش حاضر از روش تحلیل مضمون استفاده می‌کند.

به طور کلی تحلیل مضمون در مقابل سایر روش‌های تحلیل کیفی، اولاً یک روش تحلیل انعطاف‌پذیر است به این معنی که طیف گسترده‌ای از ویژگی‌ها را می‌توان در آن به داده‌ها نسبت داد (کمالی، ۱۳۹۷: ۱۹۳) ثانیاً اینکه به چارچوب نظری خاصی وابسته نیست. بلکه از آن می‌توان در چارچوب‌های نظری متفاوت و برای امور مختلف، استفاده کرد (همان: ۱۹۲) و ثالثاً نسبت به سایر روش‌ها به دقت و زمان بیشتری نیاز دارد.

تحلیل مضمون اصولاً یک راهبرد توصیفی است که یافتن الگوها و مفاهیم مهم را از درون مجموعه داده‌های کیفی تسهیل می‌کند. (همان) به عبارتی، روش تحلیل مضمون به عنوان یک روش تحلیل کیفی داده‌های متنی، که فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است، داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند. (شیخ زاده، ۱۳۹۰: ۱۵۳)

سؤال اصلی مقاله حاضر این است که عوامل مؤثر در ارتقای اقتصاد دفاع در سطح کلان از منظر مقام معظم رهبری چیست؟ فرضیه کلی پژوهش بر این امر استوار است که بررسی اقتصاد دفاع در سطح کلان از منظر مقام معظم رهبری، نشان از آن دارد که بین ارتقای اقتصاد دفاع و حفظ و تقویت نظام دینی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. تا آنجا که می تواند موجبات تأمین امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران را فراهم نماید.

۱. اقتصاد دفاع

نظریه ها و رویکردهای متعددی وجود دارد که می تواند رابطه دفاع و اقتصاد و کاربرد اصول اقتصادی در مسائل دفاعی و امنیت ملی به ویژه در زمینه تخصیص منابع، بودجه دفاعی و هزینه ها را تبیین کند. اقتصاد دفاع، چگونگی استفاده از تلاش های اقتصاد را برای دفاع ملی، مورد بحث قرار می دهد. دفاع و اقتصاد دو روی یک سکه هستند، زیرا هر کدام بر یکدیگر تأثیر می گذارند. اقتصاد دفاع به عنوان یک علم چند رشته ای مطرح است که در مورد تخصیص منابع، توزیع درآمد، رشد اقتصادی و ثبات سیاسی تمرکز می کند. موضوعات مرتبط با اقتصاد دفاع، بسیار متنوع و گسترده است. اقتصاد دفاع، فقط در مورد تخصیص هزینه ها برای نیازهای جنگ صحبت نمی کند، بلکه غنی سازی و توسعه اقتصاد دفاع با مشارکت ارزش های دیگر، به ویژه ارزش استراتژی های دفاعی مبتنی بر اقتصاد چند رشته ای گسترده، باعث دفاع می شود (Prasetyadji et al, ۲۰۲۰: ۱۴۹).

از آنجایی که جنگ گران است، هدف کشورها اجتناب از هزینه های آن و حفظ استقلال در داخل مرزهای مستقل است. در غیاب یک توافق جهانی الزام آور و قابل راستی آزمایی برای لغو جنگ، بهترین گزینه این است که کشورهایی را که با توجه به تاریخ یا سیاست های دولت هایشان، مستعد حل اختلافات با توسل به جنگ هستند، بازدارند. بازدارندگی دو جنبه دارد. اول، با تخصیص منابع برای حداقل سطح توانایی نظامی که یک کشور اطمینان حاصل می کند، می تواند در برابر حمله یک مهاجم بالقوه مقاومت کند و به اقتصاد و قلمرو متجاوز آسیب جدی وارد کند. به این ترتیب، هزینه های متجاوز برای آغاز جنگ بسیار بیشتر از هر گونه سود احتمالی خواهد بود. ثانیاً، با معتبر ساختن تمایل خود به استفاده از نیروی نظامی و در صورت لزوم انجام این کار، یک کشور قصد دارد تا متجاوزان بالقوه را در مورد عواقبی که در صورت وسوسه انجام حمله متحمل خواهند شد، آگاه نماید (Kennedy, ۲۰۲۳). می توان استدلال کرد که مقاومت در ابعاد اقتصادی، تأکید بر مشارکت مردم، خصوصی سازی و عدم اتکا به کنترل های دولتی، پیشرفت صنایع دفاعی کشور از طریق حمایت از اقتصاد دانش بنیان و نخبگان فکری و ... از لوازمات اقتصاد دفاع محسوب می شود.

۲. همپوشانی اقتصاد دفاع و امنیت ملی

اقتصاد دفاع یک مطالعه اقتصادی است که از مجموعه چندبعدی مسائلی که هر کشور باید در هنگام تأمین امنیت ملی خود به آن بپردازد، سرچشمه می گیرد. امنیت ملی اکنون نه تنها امنیت نظامی، بلکه حوزه های امنیت اقتصادی، امنیت دولتی و عمومی، امنیت غذایی، دفاع سایبری، امنیت انسانی، امنیت محیطی و غیره را در بر می گیرد. از نظر اقتصادی، امنیت به معنای نبود یا کاهش ریسک و پیش بینی پذیری رویدادهای آینده است (Zingel, ۲۰۱۰: ۸۷). در تعریفی از امنیت ملی رونیس اعتقاد دارد که می تواند شامل هر چیزی که به قدرت ملت می افزاید، مانند «قدرت زیرساخت های کشور، قوانین قوی اجتماعی و اخلاقی، حاکمیت قانون، دولت با ثبات، نهادهای اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و رهبری» اطلاق شود (Nash-Hoff, ۲۰۱۲).

مطالعات نشان داده اند که یک شرط برای تأمین امنیت ملی، شکل گیری سطح مناسبی از تاب آوری داخلی دولت است که مبنای آن تاب آوری اقتصادی، حاکمیت قانون، زیرساخت های مدرن، آموزش و پزشکی است. به عبارت دیگر، عدم بهبود مستمر در رفاه

اجتماعی، سیاسی و اقتصادی مردم و دولت‌ها، ناامنی را موجب می‌شود. به طور کل، رابطه بین قدرت اقتصادی و دفاع ملی یک رابطه پیچیده و چندوجهی است که ملاحظات اقتصادی و امنیتی نقش مهمی در شکل دادن به رفاه کلی یک کشور ایفا می‌کنند. از یک سو، یک اقتصاد قوی می‌تواند منابع و توانایی‌های لازم را برای یک ملت برای دفاع در برابر تهدیدات خارجی و حفظ استقلال خود فراهم کند. از سوی دیگر، نگرانی‌های امنیت ملی نیز می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر عملکرد اقتصادی یک کشور داشته باشد، زیرا ترس از درگیری یا بی‌ثباتی می‌تواند سرمایه‌گذاری و تجارت را محدود کند و منجر به کندتر شدن رشد اقتصادی شود. در این راستا، یکی از راه‌های کلیدی که در آن قدرت اقتصادی به امنیت ملی کمک می‌کند، توانایی تأمین مالی و حفظ تلاش‌های نظامی و دفاعی است. کشوری با اقتصاد قوی بهتر می‌تواند در آموزش، تجهیزات و فناوری مورد نیاز برای حفاظت از شهروندان و تمامیت ارضی خود سرمایه‌گذاری کند. اقتصاد ضعیف نه تنها بر قابلیت‌های نظامی سستی، بلکه بر ابزارهای غیرنظامی قدرت ملی مانند دیپلماسی و اطلاعات و همچنین بر توانایی یک دولت برای ساخت سلاح و جنگیدن تأثیر می‌گذارد. به طوری که، حفظ یک اقتصاد قوی نه تنها برای رفاه شهروندان مهم است، بلکه برای امنیت کشور نیز ضروری است. یک اقتصاد قوی، این امکان را پدید می‌آورد تا در توانایی‌ها و منابع لازم برای دفاع از خود و منافع خود سرمایه‌گذاری کند. علاوه بر تأمین مالی تلاش‌های نظامی و دفاعی، قدرت اقتصادی نیز می‌تواند به یک کشور کمک کند تا در برابر بحران‌ها و بلایا واکنش بهتری نشان دهد.

۳. تحلیل مضمون:

تحلیل مضمون، به عنوان یک روش ساده و البته کارآمد اینگونه تعریف شده است؛ یک روش تحلیل کیفی است که برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی استفاده می‌شود. این روش، فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند (شیخ زاده و همکاران، ۱۳۹۰، ۱۵۳). تحلیل مضمون اصولاً یک راهبرد توصیفی است که یافتن الگوها و مفاهیم مهم را از درون مجموعه داده‌های کیفی تسهیل می‌کند. به طور کلی تحلیل مضمون در مقابل سایر روش‌های تحلیل کیفی، اولاً یک روش تحلیل انعطاف‌پذیر است به این معنی که طیف گسترده‌ای از ویژگی‌ها را می‌توان در آن به داده‌ها نسبت داد. ثانیاً اینکه به چارچوب نظری خاصی وابسته نیست. بلکه از آن می‌توان در چارچوب‌های نظری متفاوت و برای امور مختلف، استفاده کرد (کمالی، ۱۳۹۷، ۱۹۳-۱۹۲) و ثالثاً نسبت به سایر روش‌ها به دقت و زمان بیشتری نیاز دارد.

۴. تحلیل مضمون اقتصاد دفاع در منظومه فکری حضرت آیت الله خامنه‌ای:

برای شناخت الگوی تحلیل مضمون «اقتصاد دفاع» در بیانات مقام معظم رهبری، سه مرحله اصلی باید طی شود. در این رابطه کلید واژه اقتصاد دفاع مورد مطالعه و تحلیل قرار می‌گیرد. در این زمینه، با مراجعه به گزینه "آرشیو موضوعی" از بخش "بیانات"، در پایگاه دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت الله خامنه‌ای، تعداد ۳۵۱ نتیجه در موضوع اقتصاد دفاع، مرتبط با منظومه فکری مقام معظم رهبری نمایش داده می‌شود. در نخستین مرحله بعد از مطالعه و مذاقه در همه‌ی ۳۵۱ داده‌ی متن اصلی؛ برای ۲۸ مورد از این داده‌ها، با استفاده از تجزیه و تنظیم دقیق متن؛ مضمون‌های پایه‌ای از طریق کدگذاری استخراج شده است. این مضامین پایه‌ای در واقع همان مضامینی هستند که با خواندن متن اصلی، مستقیماً به ذهن متبادر می‌شود. در مرحله بعد تلاش می‌شود، در جهت یافتن مضامین سازمان‌دهنده و فراگیر؛ این مضامین پایه‌ای بازآرایی شده تا در انتها شبکه‌های مضمونی مورد نظر ترسیم شود. در واقع در این مرحله از تحلیل مضمون سعی می‌شود با سازماندهی مجدد مضامین اولیه به مضامین انتزاعی‌تری دست یابیم که ما را به مضمون‌های اصلی‌تر، فراگیرتر و مرکزی‌تر رهنمون سازد (ردادی، ۱۳۹۴، ۶۷). در گام بعد، پس از بازبینی و تصحیح چندباره شبکه مضامین، از تعداد ۲۸ مضمون پایه‌ای، نهایتاً ۴ مضمون فراگیر به عنوان مضامین اصلی‌تر و مرکزی‌تر به دست آمد. برای بالاتر بردن دقت و سرعت در

کدگذاری، سازگاری بهتر با زبان فارسی و نیز خروجی اطلاعات گویا و زیبا به نسبت دیگر نرم افزارهای تحلیل مضمون، از نرم افزار رایانه ای MaxQDA بهره گرفته شده است.

ه. منابع: فهرست منابعی که در متن ارجاع داده شده است، آورده شود.

۱. ردادی، محسن، (۱۳۹۴)، تحلیل مضمون اعتماد در اندیشه آیت الله خامنه ای، جستارهای سیاسی معاصر، سال ششم، شماره ۳.
۲. شیخ زاده، محمد؛ تسلیمی، محمدسعید؛ عابدی جعفری، حسن و فقیهی، ابوالحسن (۱۳۹۰)، «تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده های کیفی»، *اندیشه مدیریت راهبردی*، شماره ۱۰، ص ۱۹۸-۱۵۱.
۳. کمالی، یحیی (۱۳۹۷)، «روش شناسی تحلیل مضمون و کاربرد آن در مطالعات سیاستگذاری عمومی»، *سیاستگذاری عمومی*، دوره چهارم، شماره ۲، ص ۱۸۹-۲۰۸.
۴. Hitch, Charles J. and McKean, Roland N. (۱۹۶۰). The Economics of Defense in the Nuclear Age, project rand, Harvard University Press.
۵. Kennedy, Gavin (۲۰۲۳), Defense Economics, The Information Architects of Encyclopaedia Britannica, Associated Press update.
۶. McGuire, Martin C (۲۰۰۷), Economics of Defense in a Globalized World, Handbook of Defense Economics, Volume ۲.
۷. Nash-Hoff, Michele (۲۰۱۲), What Does the Economy Have to Do With National Security? Available: <https://www.industryweek.com/finance/software-systems/article/۲۱۹۵۴۳۳۳/what-does-the-economy-have-to-do-with-national-security>
۸. Prasetyadji, Kuncoroadi et al (۲۰۲۰), Defense Economics Viewpoint of Intellectual Property Rights, Advances in Economics, Business and Management Research, volume ۱۴۰, Atlantis press.
۹. Zingel, Wolfgang-Peter (۲۰۱۰), National Security and Economic Development: Securing Development – Developing Security, available: https://www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/eco_impacts_۰۲_national_security_zingel.pdf